

Pásztor Attila

**Algoritmizálás és programozás
tankönyv
az emeltszintű érettségihez**

9. ÖSSZETETT FELADATOK	111
9.1. ELEM ALGORITMUSOK ÖSSZEÉPÍTÉSE.....	111
9.2. ÖSSZEFOGLALÁS.....	118
9.3. GYAKORLÓ FELADATOK.....	118
10. REKURZIÓ	119
10.1. A FAKTORIÁLIS FÜGGVÉNY.....	119
10.2. FIBONACCI-SZÁMOK.....	120
10.3. EGY ELEM ALGORITMUS REKURZÍVAN.....	121
10.4. GYORSRENDEZÉS (QUICKSORT).....	122
10.5. KÖZVETETT REKURZIÓ.....	122
10.6. ÖSSZEFOGLALÁS.....	123
10.7. GYAKORLÓ FELADATOK.....	123

9. Összetett feladatok

Az élet ritkán olyan kegyes hozzánk, hogy a megoldandó feladat egyetlen elemi algoritmus alkalmazásával megoldható lenne. Az esetek többségében több elemi algoritmus egymás utáni alkalmazásával juthatunk el az eredményhez. Most nem általános megoldást keresünk, hanem megnézzünk néhány példát

9.1. Elemi algoritmusok összeépítése

9.1. feladat: Határozzuk meg egy N elemű egészekből álló sorozat négyzetösszegét!

9.2. feladat: Ha van, adjuk meg egy N elemű egészekből álló sorozat 5. páros elemét!

9.3. feladat: Hány darab maximális eleme van egy N elemű egészekből álló sorozatnak?

9.4. feladat: Határozzuk meg egy N elemű egészekből álló sorozat páros elemeinek összegét!

Vegyük sorra a feladatokat! Az algoritmusok mellett, most a TP kódot is elkészítjük.

A 9.1. feladat megoldható úgy, hogy másolás tétellel előállítjuk az elemek négyzetét tartalmazó sorozatot, majd ezen az új sorozaton alkalmazzuk a sorozatszámítás tételt. A másolás tétellel a sorozatszámítás összeépíthető, így egy algoritmusban elvégezhető a feladat: Induljunk ki a sorozatszámítás tétel összegzésre elkészített változatából:

Algoritmus	Változó:	
	N:egész	[a sorozat elemszáma]
	A:Tömb(1..N:ElemTípus)	[N elemű sorozat]
	S: ElemTípus	[egyetlen érték, mely ElemTípusú]
	S0: ElemTípus	[a művelet nulleleme]
	Eljárás Összegzés(Konstans N,A, Változó: S):	
	S:=S0	
	Ciklus i:=1-től N-ig	
	S:=S+A(i)	
	Ciklus vége	
Eljárás vége		

Egyetlen helyen kell módosítani: mivel nem az elemeket, hanem a négyzetüket kell összeadni, ezért az eddigi összeghez nem $A(i)$ -t, hanem $A(i)*A(i)$ -t kell írni. Az összeépített algoritmus:

Algoritmus	Változó:	
	N:egész	[a sorozat elemszáma]
	A:Tömb(1..N:ElemTípus)	[N elemű sorozat]
	S: ElemTípus	[egyetlen érték, mely ElemTípusú]
	S0: ElemTípus	[a művelet nulleleme]
	Eljárás Összegzés(Konstans N,A, Változó: S):	
	S:=S0	
	Ciklus i:=1-től N-ig	
	S:=S+A(i)*A(i)	[az elem négyzetét adja hozzá]
	Ciklus vége	
Eljárás vége		

Vegyük elő a 6. fejezetben elkészített keretprogramot, és készítsünk egy eljárást benne „Négyzetösszeg” néven! A főprogramban olvassunk be egy sorozatot (billentyűzetről), híjuk meg a négyzetösszeget előállító eljárást, és írassuk ki az eredményt. A program kódja:

```

Turbo Pascal 7.0
File Edit Search Run Compile Debug Tools Options Window Help
[.]----- NEGYOSSZ.PAS -----1-[G]
program Negyzet_osszeg;          (* másolással összeépített sorozatszámítás *)
Uses Crt;
Const MAXN=100;                 (* maximális sorozat elemszám t *)
Type ElemTip=Integer;          (* módosítható elemtípus *)
SorozatTip=array[1..MAXN] of ElemTip; (* sorozat típus megvalósítása *)
Var a:SorozatTip;              (* a feldolgozandó sorozat *)
n:Integer;                      (* a sorozat elemszáma *)
s:Integer;                      (* az eredmény *)

Procedure SorozatBe(Var n:Integer; Var Sorozat:SorozatTip);
Var i:Integer;                  (* ciklusváltozó *)
Begin
  n:=0;                         (* 0 eleművel nem foglalkozunk *)
  While (n<1) or (n>MAXN) do    (* csak jó elemszámot fogad el *)
  Begin                          (* tájékoztat az akt. indexről *)
    Write('Adja meg a sorozat elemszámát (max:',MAXN,'): ');
    ReadLn(n);                   (* elemszám beolvasás *)
  End;
  For i:=1 to n do               (* egyesével bekéri az elemeket *)
  Begin
    Write('Adja meg a sorozat ',i,'. elemét: '); (* tájékoztató szöveg *)
    ReadLn(Sorozat[i]);         (* elem beolvasás *)
  end;
End;

(* négyzetösszeg összeépített alg. *)
Procedure NegyzetOsszeg(Const n:Integer; Const a:SorozatTip; Var s:Integer);
Var i:Integer;
Begin
  s:=0;                          (* összegzés nulleleme *)
  For i:=1 to n do s:=s+a[i]*a[i]; (* elemnégyzeteket ad hozzá *)
End;

Begin (* FŐPROGRAM *)
  ClrScr;                          (* képernyő törlés *)

  SorozatBe(n,a);                  (* sorozat beolvasás teszteléshez *)

  NegyzetOsszeg(n,a,s);           (* eljárás hívás *)
  Writeln('Az elemek négyzetének összege= ',s);

  Write('Nyomjon meg egy gombot!'); (* tájékoztató üzenet *)
  Repeat until KeyPressed;        (* kimeneti képernyőn gombra vár *)
End.

45:33
F1 Help F2 Save F3 Open Alt+F9 Compile F9 Make Alt+F10 Local menu

```

A 9.2. feladatban addig kell páros elemet keresni, amíg az ötödiket meg nem találjuk, vagy elértük a sorozat végét. Ez a feladat tehát a megszámlolás és a keresés egymásra építésével oldható meg. Induljunk ki a keresés algoritmusából (a párosság vizsgálat is benne van):

Algoritmus	Változó:									
	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding-right: 20px;">N: egész</td> <td>[a sorozat elemszáma]</td> </tr> <tr> <td>A: Tömb(1..N:ElemTípus)</td> <td>[N elemű sorozat]</td> </tr> <tr> <td>VAN: logikai</td> <td>[az eredmény]</td> </tr> <tr> <td>SORSZ: egész</td> <td>[a megfelelő elem sorszáma, ha van]</td> </tr> <tr> <td>ELEM: ElemTípus</td> <td>[a megfelelő elem, ha van]</td> </tr> </table>	N: egész	[a sorozat elemszáma]	A: Tömb(1..N:ElemTípus)	[N elemű sorozat]	VAN: logikai	[az eredmény]	SORSZ: egész	[a megfelelő elem sorszáma, ha van]	ELEM: ElemTípus
N: egész	[a sorozat elemszáma]									
A: Tömb(1..N:ElemTípus)	[N elemű sorozat]									
VAN: logikai	[az eredmény]									
SORSZ: egész	[a megfelelő elem sorszáma, ha van]									
ELEM: ElemTípus	[a megfelelő elem, ha van]									
	Eljárás Kereses(Konstans N,A, Változó: VAN,SORSZ,ELEM):									
	I:=1									
	Ciklus amíg i<=N és Maradék(A(i),2)<>0									
	i:=i+1 [ha a vizsgált elem nem jó, továbbmegyek]									
	Ciklus vége									
	VAN:=(i<=N) [az i<=N reláció logikai értéke lesz az eredmény]									
	Ha VAN akkor SORSZ:=i : ELEM:=A(i)									
	Elágazás vége									
	Eljárás vége.									

Alakítsuk át az algoritmust úgy, hogy a jó elemeket számolja, és csak az ötödikig keressen:

Algoritmus	Változó:	N: egész	[a sorozat elemszáma]
	A: Tömb(1..N: ElemTípus)	[N elemű sorozat]	
	K: egész	[az ennyiedik páros elemet keressük]	
	VAN: logikai	[az eredmény]	
	SORSZ: egész	[a megfelelő elem sorszáma, ha van]	
	ELEM: ElemTípus	[a megfelelő elem, ha van]	
	Eljárás Megszámolás_Keresés(Konstans N,A,K Változó: VAN,SORSZ,ELEM):		
	I:=0		
	Ciklus amíg i<=N és DB<K		
	i:=i+1 [ha a vizsgált elem nem jó, továbbmegyek]		
	Ha Maradék(A(i),2)=0 akkor DB:=DB+1		
	Ciklus vége		
	VAN:=(DB=K) [a K-adik párosnál állt meg, akkor igaz]		
	Ha VAN akkor SORSZ:=i : ELEM:=A(i)		
	Elágazás vége		
	Eljárás vége.		

Készítsük el ismét a TP kódot is, a 6. fejezetben kidolgozott keretprogram alapján!

```

Turbo Pascal 7.0
File Edit Search Run Compile Debug Tools Options Window Help
MEGSZKER.PAS 1=[↑]
program Megszamolas_Kereses; (* megszámlálással összeépített keresés *)
Uses Crt;
Const MAXN=100; (* maximális sorozat elemszám *)
Type ElemTip=Integer; (* módosítható elemtípus *)
SorozatTip=array[1..MAXN] of ElemTip; (* sorozat típus megvalósítása *)
Var a:SorozatTip; (* a feldolgozandó sorozat *)
n:Integer; (* a sorozat elemszáma *)
Van_e:Boolean; (* keresés által visszatért érték *)
Index:Integer; (* keresett elem sorszáma *)
Ertek:ElemTip; (* a keresett elem *)

Procedure SorozatBe(Var n:Integer; Var Sorozat:SorozatTip);
Var i:Integer; (* ciklusváltozó *)
Begin
  n:=0; (* 0 eleművel nem foglalkozunk *)
  While (n<1) or (n>MAXN) do (* csak jó elemszámot fogad el *)
  Begin (* tájékoztat az akt. indexről *)
    Write('Adja meg a sorozat elemszámát (max:',MAXN,'): ');
    ReadLn(n); (* elemszám beolvasás *)
  End;
  For i:=1 to n do (* egyesével bekéri az elemeket *)
  Begin
    Write('Adja meg a sorozat ',i,'. elemét: '); (* tájékoztató szöveg *)
    ReadLn(Sorozat[i]); (* elem beolvasás *)
  End;
End;

(* megszámlálás és keresés összeépítése *)
Procedure MegszamolasKereses(Const n:Integer; Const Sorozat:SorozatTip;
Const K:Integer; Var VAN:Boolean; Var SORSZ:Integer; Var ELEM:ElemTip);
Var i,DB:Integer; (* ciklusváltozó, segédváltozó *)
Begin (* kezdetben 0 db páros elem van *)
  i:=0; DB:=0; (* i:=0, mert a ciklusban növelem *)
  While (i<n) and (db<K) do (* a sorozat végéig, és DB=K-ig *)
  Begin
    i:=i+1; (* ezért indult 0-ról *)
    If (Sorozat[i] MOD 2 = 0) then DB:=DB+1; (* ha páros, akkor db növ. *)
  End;
  VAN:=(DB=K); (* igaz, ha K db-ot találtunk *)
  If VAN then
  Begin
    SORSZ:=i; (* viasszadandó elemsorszám *)
    ELEM:=Sorozat[SORSZ]; (* visszaadandó elem *)
  End;
End;
End;

```

```

Begin (* FŐPROGRAM *)
  ClrScr;                                (* képernyő törlés *)
  SorozatBe(n,a);                        (* sorozat beolvasás teszteléshez *)
  MegszamolasKereses(n,a,5, Van_e, Index, Ertek); (* eljárás hívás *)
                                           (* eredmény kijelzés *)
  If Van_e then WriteLn('5. páros elem sorszáma: ', Index, ' értéke: ', Ertek)
  else WriteLn('Nincs 5. páros elem.');
```

```

  Write('Nyomjon meg egy gombot!');      (* tájékoztató üzenet *)
  Repeat until KeyPressed;                (* kimeneti képernyőn gombra vár*)
End.

```

F1 Help F2 Save F3 Open Alt+F9 Compile F9 Make Alt+F10 Local menu

Ellenőrizzük a programot a feltételt kielégítő és ki nem elégítő sorozattal is.

A 9.3. feladat megoldható úgy, hogy megkeresem az elemek maximumát (maximumkiválasztás), majd megszámlalom, hogy hány ilyen értékű elem van benne (megszámlolás). A két algoritmus azonban összeépíthető: a maximumkiválasztás algoritmusában során az aktuális maximum beállításakor egy darabszám változót állítsunk 1-re. Ha az aktuális maximummal megegyező elemet találunk, akkor növeljük a darabszámot, ha nagyobb elemet találunk, akkor ez lesz az új maximum és a darabszám ismét 1. Nézzük meg először a maximumkiválasztás algoritmusát!

Algoritmus	Változó:	N: egész	[a sorozat elemszáma, pozitív]
	A: Tömb(1..N: ElemTípus)	[N elemű sorozat]	
	MAXSORSZ: egész	[az egyik eredmény: a sorszám]	
	MAX: ElemTípus	[a másik eredmény: az érték]	
	Eljárás MaximumKiválasztás(Konstans N,A, Változó: MAXSORSZ: egész; Változó MAX: ElemTípus):		
	MAXSORSZ:=1 : MAX:=A(1)		
	Ciklus i:=2-től N-ig		
	Ha A(i)>MAX akkor MAXSORSZ:=i	[ha a vizsgált nagyobb, akkor]	
	MAX:=A(i)	[ezt tárolom]	
	Ciklus vége		
	Eljárás vége.		

Írjuk bele az azonos maximális elemek megszámlálását (a sorszámnak nincs értelme)!

Algoritmus	Változó:	N: egész	[a sorozat elemszáma, pozitív]
	A: Tömb(1..N: ElemTípus)	[N elemű sorozat]	
	MAX: ElemTípus	[a másik eredmény: az érték]	
	DB: egész	[a maximális elemek darabszáma]	
	Eljárás MaximumMegszámlolás(Konstans N,A, Változó MAX: ElemTípus, DB: egész):		
	MAX:=A(1) : DB:=1		
	Ciklus i:=2-től N-ig		
	Elágazás		
	A(i)>MAX esetén: MAX:=A(i) : DB:=1	[nagyobbat találtunk]	
	A(i)=MAX esetén: DB:=DB+1	[ugyanakkorát találtam]	
	Elágazás vége		
	Ciklus vége		
	Eljárás vége.		

Készítsük el a TP kódot a keretprogram felhasználásával!

A Turbo Pascal kód:

```

Turbo Pascal 7.0
File Edit Search Run Compile Debug Tools Options Window Help
MAXMEGSZ.PAS 1-[↑]
program Mximalis_Megszamolas; (* max.kiválasztással összeépített megszámlálás *)
Uses Crt;
Const MAXN=100; (* maximális sorozat elemszám t *)
Type ElemTip=Integer; (* módosítható elemtípus *)
      SorozatTip=array[1..MAXN] of ElemTip; (* sorozat típus megvalósítása *)
Var a:SorozatTip; (* a feldolgozandó sorozat *)
     n:Integer; (* a sorozat elemszáma *)
     Ertek:ElemTip; (* a maximális elem *)
     Darab:Integer; (* maximális elemek darabszáma *)

Procedure SorozatBe(Var n:Integer; Var Sorozat:SorozatTip);
Var i:Integer; (* ciklusváltozó *)
Begin
  n:=0; (* 0 eleművel nem foglalkozunk *)
  While (n<1) or (n>MAXN) do (* csak jó elemszámot fogad el *)
  Begin (* tájékoztat az akt. indexről *)
    Write('Adja meg a sorozat elemszámát (max:',MAXN,'): ');
    ReadLn(n); (* elemszám beolvasás *)
  End;
  For i:=1 to n do (* egyesével bekéri az elemeket *)
  Begin
    Write('Adja meg a sorozat ',i,'. elemét: '); (* tájékoztató szöveg *)
    ReadLn(Sorozat[i]); (* elem beolvasás *)
  End;
End;

(* megszámlálás és keresés összeépítése *)
Procedure MaximumMegszamolas(Const n:Integer; Const Sorozat:SorozatTip;
                             Var MAX:ElemTip; Var DB:Integer);
Var i:Integer; (* ciklusváltozó *)
Begin
  MAX:=Sorozat[1]; DB:=1; (* az első a maximális, 1 db van *)
  For i:=2 to n do (* a sorozat végéig megyünk *)
  Begin
    If Sorozat[i]>MAX then (* nagyobb találtunk *)
    Begin
      MAX:=Sorozat[i]; DB:=1; (* ez lesz a legnagyobb, 1 db van *)
    End (* ugye nem tettél pontosvesszőt *)
    else if Sorozat[i]=MAX then DB:=DB+1; (* még egy ugyanakkora van *)
  End; (* For ... *)
End;

Begin (* FŐPROGRAM *)
  ClrScr; (* képernyő törlés *)

  SorozatBe(n,a); (* sorozat beolvasás teszteléshez *)

  MaximumMegszamolas(n,a,Ertek,Darab); (* eljárás hívás *)
  (* eredmény kijelzés *)
  WriteLn(Darab,' db maximális elem van, érték: ',Ertek);

  Write('Nyomjon meg egy gombot!'); (* tájékoztató üzenet *)
  Repeat until KeyPressed; (* kimeneti képernyőn gombra vár*)
End.
10:76
F1 Help F2 Save F3 Open Alt+F9 Compile F9 Make Alt+F10 Local menu

```

Ellenőrizzük a program működését többféle bemenő sorozattal (1 db maximális elem, több maximális elem,...)!

A 9.4. feladatban az N elemű egészekből álló sorozat páros elemeinek összegét meghatározhatjuk úgy, hogy kiválogatjuk a páros elemeket (kiválogatás) és összeadjuk azokat (sorozatszámítás). Megoldhatjuk a feladatot úgy is, hogy a sorozatszámítás tétel belsejében csak a megfelelő elemeket összegezzük, azaz összeépítjük a kiválogatást a sorozatszámítással.

A sorozatszámítás algoritmusára összegzésre:

Algoritmus	Változó:
	<pre> N:egész [a sorozat elemszáma] A:Tömb(1..N:ElemTípus) [N elemű sorozat] S: ElemTípus [egyetlen érték, mely ElemTípusú] S0: ElemTípus [a művelet nulleleme] Eljárás Összegzés(Konstans N,A, Változó: S): S:=S0 Ciklus i:=1-től N-ig S:=S+A(i) Ciklus vége Eljárás vége </pre>

Módosítsuk az algoritmus ciklusmagját úgy, hogy csak akkor adja hozzá az eddigi összeghez az új elemet, ha az pozitív.

Az összeépített algoritmus általánosan:

Algoritmus	Változó:
	<pre> N:egész [a sorozat elemszáma] A:Tömb(1..N:ElemTípus) [N elemű sorozat] S: ElemTípus [egyetlen érték, mely ElemTípusú] S0: ElemTípus [a művelet nulleleme] Függvény: Jó: ElemTípus -> logikai [az elem megfelelő-e] Eljárás KiválogatásÖsszegzés(Konstans N,A, Változó: S): S:=S0 Ciklus i:=1-től N-ig Ha Jó(A(i)) akkor S:=S+A(i) Ciklus vége Eljárás vége </pre>

A „Jó” függvény a konkrét példára:

Alg.	<pre> Függvény Jó(Konstans E:egész): logikai; [ilyen esetben fölösleges a függvény, az eljárásban kezelhető] Jó:=(Maradék(E,2)=0) Eljárás vége. </pre>
------	--

Az egyszerűbb algoritmus érdekében az eljárás ciklusmagjába írjuk be a „Jó” függvényt!

Algoritmus	Változó:
	<pre> N:egész [a sorozat elemszáma] A:Tömb(1..N:ElemTípus) [N elemű sorozat] S: ElemTípus [egyetlen érték, mely ElemTípusú] S0: ElemTípus [a művelet nulleleme] Eljárás KiválogatásÖsszegzés(Konstans N,A, Változó: S): S:=S0 Ciklus i:=1-től N-ig Ha Maradék(A(i),2)=0 akkor S:=S+A(i) Ciklus vége Eljárás vége </pre>

Készítsük el ezt a programot is! A kód a következő oldalon látható.


```

Turbo Pascal 7.0
File Edit Search Run Compile Debug Tools Options Window Help
KIVOSSZ.PAS
program Kivalogatas_Osszegzes; (* kiválogatással összeépített sorozatszámítás *)
Uses Crt;
Const MAXN=100; (* maximális sorozat elemszám *)
Type ElemTip=Integer; (* módosítható elemtípus *)
SorozatTip=array[1..MAXN] of ElemTip; (* sorozat típus megvalósítása *)
Var a:SorozatTip; (* a feldolgozandó sorozat *)
n:Integer; (* a sorozat elemszáma *)
s:Integer; (* az eredmény *)

Procedure SorozatBe(Var n:Integer; Var Sorozat:SorozatTip);
Var i:Integer; (* ciklusváltozó *)
Begin
  n:=0; (* 0 eleművel nem foglalkozunk *)
  While (n<1) or (n>MAXN) do (* csak jó elemszámot fogad el *)
  Begin (* tájékoztat az akt. indexről *)
    Write('Adja meg a sorozat elemszámát (max:',MAXN,'): ');
    ReadLn(n); (* elemszám beolvasás *)
  End;
  For i:=1 to n do (* egyesével bekéri az elemeket *)
  Begin
    Write('Adja meg a sorozat ',i,'. elemét: '); (* tájékoztató szöveg *)
    ReadLn(Sorozat[i]); (* elem beolvasás *)
  end;
End;

Procedure KivalogatasOsszegzes(Const n:Integer; Const a:SorozatTip;
Var s:Integer);
Var i:Integer;
Begin
  s:=0; (* összegzés nulleleme *)
  For i:=1 to n do (* végigmegyek a sorozaton *)
  If (A[i] MOD 2 = 0) then s:=s+a[i]; (* ha pozitívnégyszeteket ad hozzá *)
End;

Begin (* FŐPROGRAM *)
  ClrScr; (* képernyő törlés *)

  SorozatBe(n,a); (* sorozat beolvasás teszteléshez *)

  KivalogatasOsszegzes(n,a,s); (* eljárás hívás *)
  WriteLn('A páros elemek összege= ',s); (* eredmény kijelzés *)

  Write('Nyomjon meg egy gombot!'); (* tájékoztató üzenet *)
  Repeat until KeyPressed; (* kimeneti képernyőn gombra vár *)
End.
46:35
F1 Help F2 Save F3 Open Alt+F9 Compile F9 Make Alt+F10 Local menu

```

Ellenőrizd a programot csak páros, csak páratlan, illetve páros és páratlan elemeket tartalmazó sorozatra is!

9.2. Összefoglalás

Ebben a fejezetben elemi algoritmusok egymás utáni végrehajtásával megoldható feladatok algoritmusát és pascal kódját készítettük el az elemi algoritmusok összeépítésével.

Természetesen az érettségien, illetve versenyen nem feltétlenül kell hatékony algoritmust készíteni összeépítéssel, de néha az összeépítés jelentősen csökkentheti a kódolás idejét és a memória felhasználást.

9.3. Gyakorló feladatok

1. Egy N elemű sorozatban tároljuk az iskolai kosárlabda csapat játékosainak adatait. Egy-egy játékos adata egy-egy rekordban van (mezsám, név, magasság, életkor). Adjunk választ a következő kérdésekre:
2. Adjuk meg a 16 évnél fiatalabb játékosok átlagéletkorát!
3. Adjuk meg a mezszám szerint rendezett sorozatból a harmadik 180 cm-nél magasabb játékos nevét!
4. A legkisebb magasságú játékosból hány egyforma van?

10. Rekurzió

Az általános iskolai informatika órákon Logo programnyelven készítettünk olyan eljárásokat, amelyek önmagukat hívták meg – más paraméterekkel, és így készítettünk sormintákat, szép rajzokat (fraktálokat).

A matematika órán is tanultunk olyan függvényekről, sorozatokról, amelyek i -edik elemét az $i-1$ elemre előállított értékből számítjuk ki. Ilyen feladatokkal fogunk most foglalkozni, azaz rekurzívan specifikált függvények algoritmusát és TP kódját fogjuk elkészíteni.

10.1. A faktoriális függvény

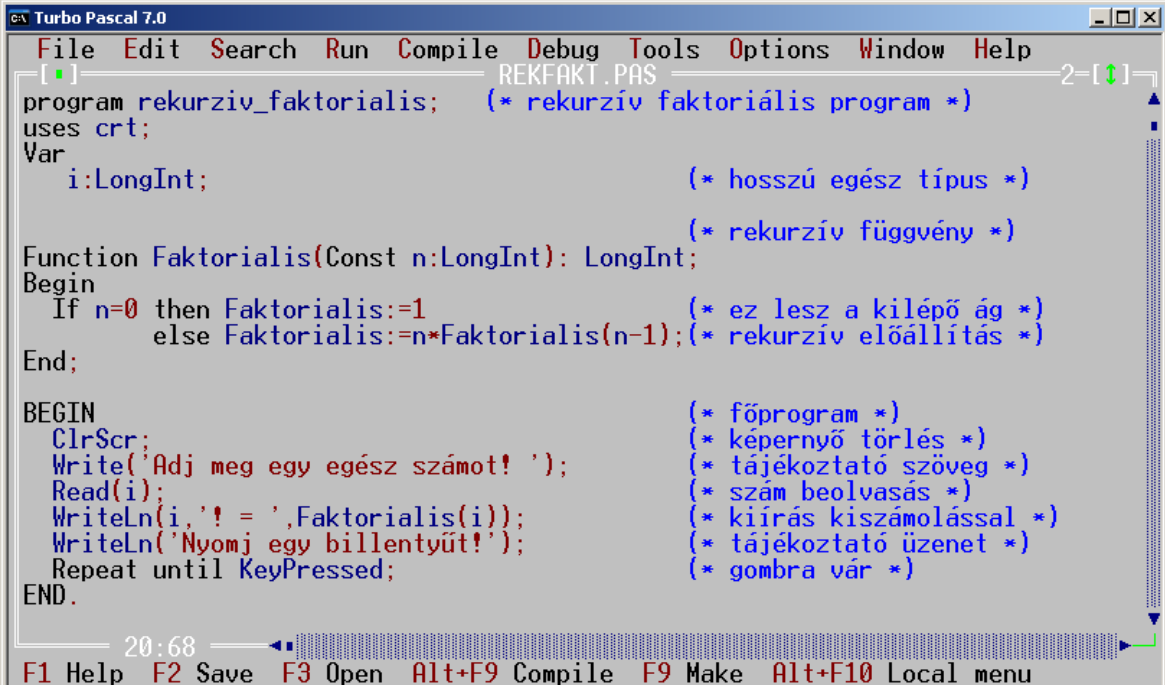
A faktoriális függvény rekurzív megadása:

$$n! = \begin{cases} 1 & \text{ha } n = 0 \\ n * (n-1)! & \text{ha } n > 0 \end{cases}$$

Írjunk erre algoritmust!

```
Függvény Faktoriális(n) :
  Ha n=0 akkor Faktoriális:=1
  Különbén Faktoriális:=Faktoriális(n-1)
  Elágazás vége
Függvény vége.
```

Készítsük al a TP kódot!


```
Turbo Pascal 7.0
File Edit Search Run Compile Debug Tools Options Window Help
REKFAKT.PAS
program rekurziv_faktorialis; (* rekurzív faktoriális program *)
uses crt;
var
  i:LongInt; (* hosszú egész típus *)
Function Faktoriális(Const n:LongInt): LongInt; (* rekurzív függvény *)
Begin
  If n=0 then Faktoriális:=1 (* ez lesz a kilépő ág *)
  else Faktoriális:=n*Faktoriális(n-1); (* rekurzív előállítás *)
End;
BEGIN (* főprogram *)
  ClrScr; (* képernyő törlés *)
  Write('Adj meg egy egész számot! '); (* tájékoztató szöveg *)
  Read(i); (* szám beolvasás *)
  WriteLn(i, '! = ', Faktoriális(i)); (* kiírás kiszámolással *)
  WriteLn('Nyomj egy billentyűt!'); (* tájékoztató üzenet *)
  Repeat until KeyPressed; (* gombra vár *)
END.
20:68
F1 Help F2 Save F3 Open Alt+F9 Compile F9 Make Alt+F10 Local menu
```

Próbáld ki 15-re ($15! = 2004310016$), 17-re ($17! = 288522240$), tehát már túlcserült. Negatív számra pedig „stack overflow” hibaüzenetet ad, hiszen végtelen sokszor próbálja önmagát meghívni, mert sohasem éri el n az 1-et. Az utóbbi hiba kivédhető, ha csak nem negatív számra hívjuk meg a függvényt.

10.2. Fibonacci-számok

Érdekes a feladat háttere: Fibonacci azt vizsgálta, hogy egy nyúl pár adott idő alatt mekkora létszámmra növekszik, ha az utódok is „mindent megtesznek” a létszám növekedése érdekében. Szerinte egy új generáció növekedését az előző két generáció gyerekei teszik ki (azaz minden nyúl pár egyszerre éppen két utóddal járul hozzá a népeséghez, és ezt két egymás utáni alkalommal „gyakorolja”, azaz a harmadik alkalom előtt már fazékba kerülnek).

A Fibonacci-számok definíciója:

$$Fib(n) = \begin{cases} 0 & \text{ha } n = 0 \\ 1 & \text{ha } n = 1 \\ Fib(n-1) + Fib(n-2) & \text{ha } n > 1 \end{cases}$$

A sorozat néhány első tagja: 0,1,1,2,3,4,5,13,21,34,55,89,144,...

Az algoritmus:

```
Függvény Fib(n) :
  Elágazás
  n=0 esetén: Fib:=0
  n=1 esetén: Fib:=1
  egyébként:  Fib:=Fib(n-1)+Fib(n-2)
  Elágazás vége
Függvény vége.
```

Készítsük el a Turbo Pascal kódot!

```

Turbo Pascal 7.0
File Edit Search Run Compile Debug Tools Options Window Help
[.] REKFIB.PAS 1=1
program rekurziv_Fibonacci; (* rekurzív Fibonacci program *)
uses crt;
var
  i:Integer; (* egész típus *)
Function Fib(Const n:Integer): Integer; (* rekurzív függvény*)
Begin
  Case n of (* sorszámozott típusra lehet *)
    0: Fib:=0; (* nincs rekurzió *)
    1: Fib:=1; (* nincs rekurzió *)
    else Fib:=Fib(n-1)+Fib(n-2); (* itt a rekurzió *)
  end;
End;
BEGIN (* főprogram *)
  ClrScr; (* képernyő törlés *)
  Write('Adj meg egy egész számot! '); (* tájékoztató szöveg *)
  Read(i); (* szám beolvasás *)
  WriteLn('Fib(',i,') = ',Fib(i)); (* kiírás kiszámolással *)
  WriteLn('Nyomj egy billentyűt!'); (* tájékoztató üzenet *)
  Repeat until KeyPressed; (* gombra vár *)
END.
18:70
F1 Help F2 Save F3 Open Alt+F9 Compile F9 Make Alt+F10 Local menu

```

Megjegyzem, hogy ez a program sem tartalmaz védelmet negatív számok megadására!

10.3. Egy elemi algoritmus rekurzívan

Készítsük el az **eldöntés** algoritmusát rekurzívan! Ha a most vizsgált elem a nulladik, akkor nyilvánvalóan hamis a kimenő érték (egyetlen elem sem volt „jó” tulajdonságú. Ha n nagyobb, mint nulla, és a most vizsgált elem „jó” tulajdonságú, akkor igaz a kimeneti érték, egyébként pedig az előző elemre kell meghívni az algoritmust.

Az eldöntés tétel rekurzív specifikációja (az elemek az A sorozatban vannak):

$$\text{Eldöntés}(n) = \begin{cases} \textit{hamis} & \textit{ha } n = 0 \\ \textit{igaz} & \textit{ha } n > 0 \textit{ és } \textit{Jó}(A(n)) \\ \textit{Eldöntés}(n-1) & \textit{egyébként} \end{cases}$$

Az eldöntés rekurzív algoritmus (az algoritmust a sorozat elemszámával kell meghívni):

```
Függvény Eldönt(n) :
  Elágazás
  n=0      esetén: Eldönt:=hamis
  Jó(A(n)) esetén: Eldönt:=igaz
  egyébként: Eldönt(n-1)
  Elágazás vége
Függvény vége.
```

TP kód a keretprogramra építve, példaként páros elem létezését kell eldönteni:

```

Turbo Pascal 7.0
File Edit Search Run Compile Debug Tools Options Window Help
REKDOT.PAS
program Rekurziv_EldontesKeretprogram; (* Eldöntés rekurzívan *)
Uses Crt;
Const MAXN=100; (* maximális sorozat elemszám *)
Type ElemTip=Integer; (* módosítható elemtípus *)
SorozatTip=array[1..MAXN] of ElemTip; (* sorozat típus megvalósítása *)
Var a:SorozatTip; (* a feldolgozandó sorozat *)
n:Integer; (* a sorozat elemszáma *)

Procedure SorozatBe(Var n:Integer; Var Sorozat:SorozatTip); (* ciklusváltozó *)
Begin
  n:=0; (* 0 eleművel nem foglalkozunk *)
  While (n<1) or (n>MAXN) do (* csak jó elemszámot fogad el *)
  Begin (* tájékoztat az akt. indexről *)
    Write('Adja meg a sorozat elemszámát (max: ',MAXN,'): ');
    ReadLn(n); (* elemszám beolvasás *)
  End;
  For i:=1 to n do (* egyesével bekéri az elemeket *)
  Begin
    Write('Adja meg a sorozat ',i,'. elemét: '); (* tájékoztató szöveg *)
    ReadLn(Sorozat[i]); (* elem beolvasás *)
  End;
End; (* jó az elem, ha páros *)

Function Jo(Const e:ElemTip):Boolean;
Begin
  If e MOD 2 = 0 then Jo:=True (* páros, tehát jó *)
  else Jo:=False; (* páratlan, tehát rossz *)
End; (* rekurzív eldöntés *)

Function Eldontes(Const n:Integer):Boolean;
Begin
  If n=0 then Eldontes:=False (* nincs elem, tehát nem volt jó *)
  else If Jo(A[n]) then Eldontes:=True (* a most vizsgált elem jó *)
  else Eldontes:=Eldontes(n-1); (* a most vizsgált rossz, tovább *)
End;

Begin (* FŐPROGRAM *)
  ClrScr; (* képernyő törlés *)
  SorozatBe(n,a); (* sorozat beolvasás teszteléshez *)
  If Eldontes(n) then WriteLn('Van páros elem.')
  else WriteLn('Nincs páros elem.');
```

10.4. Gyorsrendezés (QuickSort)

A 8. fejezet 7. pontjában többféle rendező algoritmust ismertünk meg. A leghatékonyabb rendezést azonban nem tudtam bemutatni, mert annak algoritmusosa rekurzív.

A módszer a következő: Válogassuk szét a sorozatot úgy, hogy az aktuális elem előtt (tőle balra) a nála nem nagyobb elemek legyenek, míg utána (tőle jobbra) a nála nagyobbak. Mindkét oldalon ezt ismételjük addig, amíg egy elemű lesz a rendezendő sorozat. Szétválogatásra a helyben szétválogatás algoritmusát használjuk.

Az algoritmus:

Algoritmus	<p>Változó:</p> <p>E:egész [aktuális sorozat első elemének indexe] U:egész [aktuális sorozat utolsó elemének indexe] A:Tömb(1..N:ElemTípus) [N elemű bemenő sorozat] K:egész [a szétválogatás határa lesz majd]</p>
	<p>Eljárás QuickSort(Változó A,E,U): Szétválogat(A,E,U,K) Ha K-E>1 akkor QuickSort(A,E,K-1) Ha U-K>1 akkor QuickSort(A,K+1,U) Eljárás vége</p> <p>Eljárás Szétválogat(Változó A,E,U,K): K:=E : L:=U : X:=A(K) Ciklus amíg K<L Ciklus amíg K<L és A(L)>=X L:=L-1 Ciklus vége Ha K<L akkor A(K):=A(L) : K:=K+1 Ciklus amíg K<L és A(K)<=X K:=K+1 Ciklus vége Ha K<L akkor A(L):=A(K) : L:=L-1 Elágazás vége Ciklus vége A(K):=X Eljárás vége.</p>

Az eljárás meghívása:

QuickSort(A,1,N)

Az algoritmus tovább finomítható lenne, ha a szétválogatás nem az első elemet választaná, hanem becslés alapján választana egy „közbülsőt”.

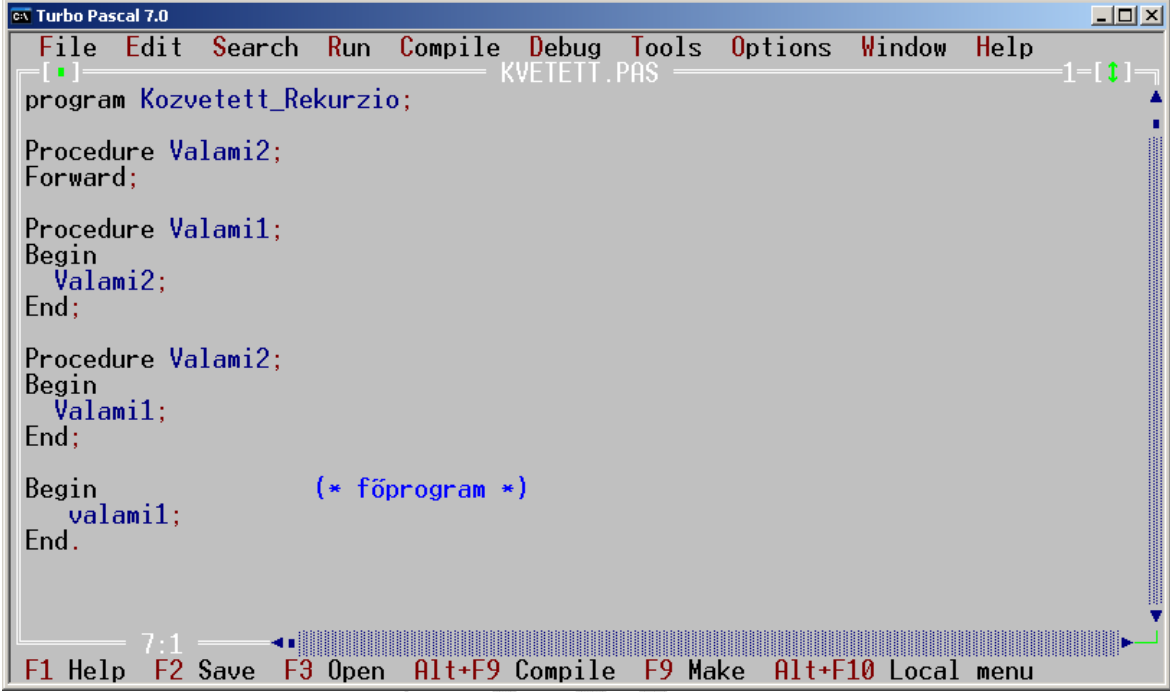
10.5. Közvetett rekurzió

Az eddigi rekurzív eljárások, függvények önmagukat hívták meg, ez a közvetlen rekurzió. Elképzelhető olyan eset, hogy az egyik eljárás meghívja a másikat, és a másik eljárás meghívja az egyiket. Ez a közvetett rekurzió.

Algoritmus szintjén a közvetett rekurzió semmilyen különlegességet nem tartalmaz, de a Turbo Pascal megvalósításnak van egy specialitása: Minden eljárásnak amit használunk előtte deklarálnak kell lennie. Ez nyilvánvalóan most nem oldható meg. A forrásszövegben másodikként megírt eljárást az első eljárás előtt meg kell adni úgy, hogy a deklarációs

és utasítás rész helyére a Forward szót kell írni. Ebből tudni fogja a fordító, hogy az adott eljárás (függvény) később lesz megadva.

Egy példa a program szerkezetére (nem érdemes végrehajtani, így megállási feltétel nélkül végtelen rekurziót valósít meg).


```

Turbo Pascal 7.0
File Edit Search Run Compile Debug Tools Options Window Help
KVTETT.PAS
program Kozvetett_Rekurzio;

Procedure Valami2;
Forward;

Procedure Valami1;
Begin
  Valami2;
End;

Procedure Valami2;
Begin
  Valami1;
End;

Begin
  (* főprogram *)
  valami1;
End.

7:1
F1 Help F2 Save F3 Open Alt+F9 Compile F9 Make Alt+F10 Local menu

```

10.6. Összefoglalás

Ebben a fejezetben rekurzívan megadott matematikai példák algoritmusát készítettük el. Egy elemi programozási tételt is megadtunk rekurzívan (a többit is meg lehet). Megismertünk egy rekurzív rendezési algoritmust (QuickSort). Megtanultuk a közvetett rekurzió megvalósítási technikáját TP környezetben.

10.7. Gyakorló feladatok

1. Keress egy a könyvben nem tárgyalt rekurzív függvényt, vagy sorozatot, és készítsd el algoritmusát és TP kódját!
2. Valósíts meg az ismertetetten kívül még két elemi algoritmust rekurzívan (algoritmus és kód is)!
3. Illeszd be a gyorsrendezés algoritmusát az előző fejezetben elkészített rendezéseket összehasonlító programba. Nézd meg, hogy valóban gyorsabb-e a többinél?